

HALLINTOVALIOKUNTA**Lausunto 5/1996 vp****Hallituksen esitys 103/1996 vp***Valtiovarainvaliokunnalle*

Hallituksen esitys 103/1996 vp valtion talousarvioksi vuodelle 1997 on lähetetty valmisteluvasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan. Eduskunnan työjärjestyksen mukaan erikoisvaliokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina ylijohtaja Pekka Kilpi, neuvotteleva virkamies Pasi Korvenranta ja neuvotteleva virkamies Martti Kallio sisäasiainministeriöstä, työmarkkinalakimies Pirkko Leivo Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta, kehittämisspäälikkö Erkki Torppa Jyväskylän kaupungista, kunnanjohtaja Heikki Aurasmaa Pihtiputaan kunnasta, toimialajohtaja Jarmo Lehtonen Kunta-alan ammattiliitosta, työympäristösihteeri Vappu Hakkarainen Kunnallisvirkamiesliitosta, puheenjohtaja Juhani Räsänen Kuntien tekniikan ja peruspalvelujen neuvottelujärjestöstä, toiminnanjohtaja Lahja Perttula Suomen Terveystieteiden liitosta sekä kehittämisspäälikkö Arja Niittynen Suomen lähi- ja perushoitajaliitosta.

Valiokunnan kannanotot*Yleistä*

Valiokunta on ottanut tässä lausunnossa kantaa joihinkin hallinnonalaansa koskeviin kysymyksiin. Talousarvioesitystä arvioidaan tarpeellisilta osin erikseen myös käsiteltäessä hallituksen esitystä 148/1996 vp kuntien valtionosuuslaiksi.

Kihlakuntauudistus

Kihlakuntauudistus tulee voimaan 1.12.1996. Tällöin nykyiset nimismiespiirit, ns. vanhojen kaupunkien erillisorganisaatiopiirit ja kihlakunnat korvataan 90 uudella kihlakunnalla. Yhteinäsjärjestelmän mukaiset kihlakunnanvirastot perustetaan 77 kihlakuntaan ja erilliset virastot 13 kihlakuntaan.

Hyväksyessään kihlakuntauudistukseen liittyvät toimialalait kevätkaudella 1996 eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan uudistuksen tarkasta seurannasta ottaen tällöin huomioon muun ohella eri toimialojen palvelujen riittävän ja tasapuolisen saatavuuden maan eri osissa, erityisesti poliisi-, ulosotto- ja syyttäjäntehtävien järjestämisen ja hoitamisen kihlakunnittain, yhteistoiminnan laadun ja laajuuden, eri toimialojen yhteistoiminta-alueiden keskinäisen alueellisen yhteneväisyyden ja yhteisen avustavan henkilöstön riittävyyden, sekä antavan vuoden 1999 loppuun mennessä eduskunnalle selonteon kihlakuntauudistuksen toteuttamisesta.

Valiokunta on huolissaan kihlakunnanvirastojen toimivuudesta, erityisesti palvelujen saatavuudesta ja tasosta. Valiokunta edellyttää, että kihlakunnille turvataan riittävät määrärahat myös kihlakunnanvirastojen yhteisiä menoja varten.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota poliisihallinnon tavoitteisiin ja määräraha-kehitykseen. Poliisien vakanssien riittävyydestä ja muista voimavaroista tulee huolehtia, jotta turvallisuus yhteiskunnassa voidaan taata.

Alueiden kehitys

Alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan valtion talousarviossa eri hallinnonaloilla nimetään ne määrärahat, joilla voidaan edistää alueellisten kehittämistavoitteiden ja niiden toteuttamiseksi laadittavien aluekehittämishjelmien toteuttamista (aluekehitysrahat). Talousarvioesityksen yleisperusteluissa on luettelo momenteista, jotka momenttiperusteluissa on nimetty aluekehitysrahoiksi.

Valiokunta katsoo, että aluekehitysrahoja tulee tarkastella yhtenä kokonaisuutena. Valiokunta ilmaisee samalla huolensa alueellisten kehittämistavoitteiden toteuttamiseen varattujen kansallisten määrärahojen niukkuudesta. Kansallista rahoitusta pitäisi tarkastella suhteessa Euroopan unionin aluekehitysrahastojen osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen.

Alue- ja rakennepoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia ja toteutusta erityisesti työllisyyden tehostamisen kannalta pitäisi rahoituksen tarvetta arvioitaessa tehostaa.

Valiokunnan mielestä aluekehitysrahoja tulee suunnata sellaisiin hankkeisiin, jotka tukevat kansalaisten mahdollisuuksia löytää työtä kotiseudultaan. Valiokunta pitää tämän vuoksi tärkeänä sekä maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän tilannekatsauksessaan 24.9.1996 esittämiä kehittämissuunnitelmia että kaupunkipolitiikan kehittämiseen suunnattuja toimenpide-ehdotuksia.

Valiokunta toteaa, että maakunnan kehittämistä on talousarvioesityksessä momentille 26.98.43 esitetty 104 500 000 markkaa, joten määräraha on saman suuruinen kuin kuluvana vuonna. Määräraha on 20 500 000 markkaa pienempi kuin vuonna 1995. Eduskunta edellytti jo vuonna 1993 hyväksyessään lain alueiden kehittämisestä, että määräraha nostetaan vähintään 200 miljoonaan markkaan. Nykytasolla määräraha kuluu lähes kokonaan Euroopan unionin rakennerahastoista tuettavien hankkeiden kansallisiin rahoitusosuuksiin, joiden lisäksi voidaan hieman tukea kansallisia osaamiskeskusohjelmia. Valiokunta pitää välttämättömänä, ottaen huomioon myös alueellisen kehityksen huolestuttavat näkymät varsin monissa osissa maata sekä kaupunkipolitiikan tarpeet, että määräraha mahdollisimman pian nostetaan ainakin eduskunnan edellyttämälle tasolle. Jollei tämä ole muuten mahdollista, tulee sektorikohtaisia kehittämistä rahoja koota maakunnan kehittämisrahaan.

Kuntatalous

Valiokunta toteaa yleisesti, että kuntien valtionosuuksia on leikattu koko 1990-luvun ajan. Vuonna 1995 kuntien valtionosuuksia vähennettiin 1 miljardilla markalla ja vuonna 1996 vielä

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Matti Väistö /kesk sekä jäsenet Juhani Alaranta /kesk, Ulla Juurola /sd, Reijo Kallio /sd, Toimi Kankaan-

niemi /skl, Juha Karpio /kok, Valto Koski /sd, Osmo Kurola /kok, Pehr Löf /r, Jukka Mikkola /sd, Tuula Pohjola /sd, Iivo Polvi /vas ja Aulis Ranta-Muotio /kesk.

3,8 miljardilla markalla. Kuntien rahoitusasema on kuitenkin pysynyt melko hyvänä lähinnä verotulojen kasvun ansiosta. Verotulojen kasvun ja valtionosuuksien vähenemisen vuoksi kuntien rahoitusrakenne on kuitenkin muuttunut olennaisesti. Kuntien rahoitusaseman ennakkoidaan talousarvioesityksen mukaan heikentyvän vuonna 1997.

Vaikka taloudellinen tilanne kunnissa keskimäärin onkin vielä kohtalaisen hyvä, ovat eri kuntien väliset erot valiokunnan saaman selvityksen mukaan suuret, mikä voi johtaa kansalaisten eriarvoiseen kohteluun asuinkunnasta riippuen. Valiokunta on huolissaan erityisesti heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien kyvystä tarjota peruspalveluita. Valiokunta pitää mahdollisena, että muun muassa työttömyyden kehitys, elinkeinorakenteiden erot sekä valtionosuuksien leikkausten erilaiset vaikutukset eri kuntiin voivat vielä kärjistää kuntien välisiä taloudellisia eroja perusvelvoitteiden hoitamisessa. Ongelmien kasaantuminen voi vaarantaa erityisesti erityisryhmien saamien palvelujen tasoa. Toisaalta näiden palveluiden kysyntä saattaa juuri näissä kunnissa samanaikaisesti kasvaa. Taloudellisten ongelmien kasaantuminen ja käytettävissä olevien voimavarojen niukkuus voivat johtaa myös kuntien palveluksessa olevan henkilöstön yhä lisääntyvään uupumiseen.

Valiokunta katsoo, että edellä mainittujen ongelmien syntymisen ehkäisyyn ja taloudellisissa vaikeuksissa olevien kuntien tukemiseen tulee kiinnittää huomiota lainsäädäntöä kehitettäessä. Edellä esitetyn perusteella valiokunta esittää kunnioittavasti,

että valtiovarainvaliokunta ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

mi /skl, Juha Karpio /kok, Valto Koski /sd, Osmo Kurola /kok, Pehr Löf /r, Jukka Mikkola /sd, Tuula Pohjola /sd, Iivo Polvi /vas ja Aulis Ranta-Muotio /kesk.